

MỘT SỐ NGHIÊN CỨU VỀ GIÁO DỤC GIÁ TRỊ SỐNG CHO SINH VIÊN SƯ PHẠM VÀ VẤN ĐỀ ĐẶT RA HIỆN NAY

Nguyễn Văn Tuấn

Trường Đại học Thủ đô Hà Nội
Email: tuannv@daihocthudo.edu.vn

Article history

Received: 24/02/2023

Accepted: 15/4/2023

Published: 05/5/2023

Keywords

Life values, life value education, pedagogical students

ABSTRACT

Life values play a critical role in our lives, especially for pedagogical students to develop their personalities as well as their future career, therefore, many Vietnamese and international scientists take interest in this issue, figuring theoretical and practical values. This article focuses on summarizing some research results on life value education and life value education for pedagogical students in particular by foreign and Vietnamese authors. Accordingly, the researcher presents a number of issues that need to be researched, clarified in theory, practice and solutions, contributing to improving the effectiveness of life value education and developing personality for students in pedagogical schools nowadays.

1. Mở đầu

Việc giáo dục giá trị sống cho HS, sinh viên (SV) trong nhà trường không chỉ là mục tiêu của giáo dục, nhiệm vụ của người thầy mà trở thành một nhu cầu cần thiết, gắn giáo dục với thực tiễn xã hội, giúp HS, SV chủ động, linh hoạt, nhạy bén trong cuộc sống. Đối với SV, khi nhận thức đúng đắn và đầy đủ về ý nghĩa của các giá trị sống sẽ giúp các em kiên trì giữ gìn những giá trị của bản thân, hiểu rõ bản thân và lí giải được nguyên nhân của hành vi đó mà biết lựa chọn hành vi nào là nên làm, hành vi nào không nên làm. SV sư phạm là những GV tương lai, vì vậy các trường sư phạm cần đào tạo đội ngũ GV là những người có phẩm chất, năng lực trong việc giảng dạy để đảm nhiệm vai trò giáo dục nhân cách cho người học, giúp họ phát huy được tiềm năng, khả năng sáng tạo. Giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm đã được quan tâm nhiều hơn trong những năm trở lại đây, tuy nhiên hiệu quả giáo dục lại chưa cao. Để góp phần giải quyết vấn đề này, việc nghiên cứu giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm hiện nay là rất cần thiết và có ý nghĩa về cả lí luận và thực tiễn.

Nội dung bài báo này tổng lược một số nghiên cứu ở nước ngoài và Việt Nam về giáo dục giá trị sống cho HS, SV nói chung, giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm nói riêng, từ đó khái quát một số vấn đề về lí luận và thực tiễn nhằm định hướng nghiên cứu hiện nay.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Một số nghiên cứu về giáo dục giá trị và giáo dục giá trị sống

2.1.1. Những nghiên cứu về giáo dục giá trị

- *Nghiên cứu ngoài nước:*

+ *Nghiên cứu về cách tiếp cận giáo dục giá trị.* Nhiều nhà khoa học đi sâu vào nghiên cứu giá trị nói chung và giáo dục giá trị nói riêng. Hiện nay, cách thức tiếp cận trong giáo dục giá trị rất đa dạng. Thornberg & Oguz (2013) nghiên cứu quan điểm của GV về giáo dục giá trị đã có 2 cách tiếp cận, cụ thể: (1) *Cách tiếp cận truyền thống:* nhấn mạnh đến vai trò của người lớn trong việc truyền đạt các những quy chuẩn đạo đức của xã hội (bao gồm cả giá trị) thông qua giáo dục tính cách, giảng dạy trực tiếp, sử dụng hình thức khen thưởng và kỉ luật; (2) *Cách tiếp cận sự tiến bộ hoặc kiến tạo* (progressive or constructivist approach): nhấn mạnh đến các hoạt động của HS trong việc xây dựng ý nghĩa của đạo đức, thông qua quá trình tương tác xã hội và thảo luận về đạo đức". Như vậy, quan điểm này muốn chỉ ra mục đích là thúc đẩy tính tích cực, tự chủ của cá nhân trong đánh giá, lựa chọn các giá trị đạo đức phù hợp.

+ *Nghiên cứu về vai trò của giáo dục giá trị trong nhà trường.* Davidson và cộng sự (2011) cho rằng, nhiệm vụ của giáo dục giá trị chính là khuyến khích thế hệ trẻ nhận thức về những giá trị và có cách cư xử phù hợp với các mối quan hệ trong cuộc sống của họ và nhà giáo dục, thầy cô giáo và cha mẹ không chỉ thể hiện các hành động dựa trên các giá trị mà còn giúp đỡ thanh thiếu niên phát triển các kĩ năng vận dụng các giá trị vào cuộc sống của họ; và giáo dục giá trị còn có vai trò trong phát triển tiềm năng của con người, bởi sự phát triển con người bao gồm cả trí tuệ và đạo đức, được thể hiện ở năng lực công việc, đồng thời thể hiện ở cách mà chúng ta cư xử công bằng và biết quan tâm lẫn nhau. Như vậy, giáo dục giá trị tác động một cách toàn diện đến SV như thể chất, tâm trí, đạo đức, cảm xúc, xã hội.

+ *Nghiên cứu về phương pháp, con đường giáo dục giá trị trong nhà trường.* Hướng nghiên cứu này được Lovat và cộng sự (2009) đã có những khám phá hết sức đa dạng theo trường phái giáo dục tính cách; họ luôn ủng hộ phương pháp hướng dẫn trực tiếp và sử dụng các câu chuyện trong giáo dục giá trị; nhất là phương pháp thảo luận và học tập liên kết với dịch vụ cộng đồng. Họ cho rằng: thảo luận là cách thức thúc đẩy sự phát triển của những mâu thuẫn trong tiềm thức của HS để đi đúng hướng và giúp phát triển giá trị ở các khía cạnh khác nhau; cần ưu tiên tổ chức các hoạt động xã hội cho người học trong giáo dục giá trị; tạo cơ hội để HS được trải nghiệm, giúp các hành vi được lặp đi lặp lại và hình thành thói quen, từ đó thúc đẩy sự hiểu biết của HS về sự hợp tác, công bằng, tôn trọng... Kết quả nghiên cứu còn nêu ra một số phương pháp khác trong giáo dục giá trị như: vòng tròn chia sẻ (circle time), tự thuật cá nhân, đóng kịch, trò chơi có tính giáo dục, tình huống (simulation excercises), hoạt động thực hành, học hợp tác, dự án, chủ đề theo ngày (theme days), giải quyết vấn đề...

Bên cạnh đó, tác giả Halstead & Taylor (2000) cho rằng: Giáo dục giá trị trong nhà trường được thực hiện thông qua nhiều con đường và phương pháp. Giáo dục giá trị thông qua chương trình, chính sách trường học, nghĩa là nhà trường cần xác định rõ ràng các giá trị và cách áp dụng giá trị đó vào trường học. Ngoài ra, giáo dục giá trị còn được thực hiện thông qua môi trường học đường, đặc biệt phải chú ý đến bầu không khí lớp học, cách thức giao tiếp, phong cách quản lí, giải quyết các mối bất hòa... và điều quan trọng là nhà trường phải đặt ưu tiên cho những yêu cầu cơ bản và sự thích thú của HS. Sự làm gương của GV cũng được đánh giá là một trong những phương tiện hiệu quả trong việc giáo dục giá trị. Cách giảng dạy, giao tiếp hàng ngày có ảnh hưởng trực tiếp đến hình thành giá trị ở HS; và trẻ em thường hâm mộ những GV có phẩm chất bao dung, hiền lành, công bằng, chính trực, cư xử hợp lí, sẵn sàng giải thích bất cứ điều gì cho HS, không phán xét và kì thị HS.

Qua những nghiên cứu về giáo dục giá trị trên cho thấy, các tác giả thường tập trung làm rõ vai trò, nhiệm vụ của giáo dục giá trị trong nhà trường tác động đến sự phát triển của người học, như: nhân cách, kết quả học tập, mối quan hệ trong trường học; đồng thời nhiều nghiên cứu chỉ ra các phương pháp và con đường để giáo dục giá trị cho người học trong nhà trường.

- *Nghiên cứu trong nước:* Nguyễn Quang Uẩn và cộng sự (1995) cho rằng, sự biến đổi xã hội từ kinh tế tập trung sang kinh tế thị trường và xu thế hội nhập đã tác động hai mặt cả về tích cực và tiêu cực đến lĩnh vực giáo dục, từ đó đặt ra yêu cầu cấp thiết của vấn đề giáo dục niềm tin, *giáo dục giá trị* cho thế hệ trẻ. Trong đó, giúp cho họ hiểu rõ hơn về giá trị bản sắc của dân tộc Việt Nam, chỉ ra được mối quan hệ nền tảng giữa giá trị và giá trị sống, xây dựng được quy trình tiến hành các hoạt động giáo dục giá trị và giá trị sống... Trong Hội thảo khoa học quốc tế của Học viện Báo chí Tuyên truyền (2015) về: *Giáo dục giá trị trong bối cảnh hội nhập*, các nhà khoa học đều có quan niệm chung về giá trị như: “Giá trị cũng là những quan niệm về thực tại, về cái đẹp, sự thật, điều thiện của một xã hội...”. Điều đó cho thấy vai trò của giáo dục giá trị cho con người quan trọng nhường nào đối với bản thân họ và cộng đồng xã hội. Tại hội thảo các nhà khoa học cho rằng, “giá trị được hiểu từ hai góc độ: Vật chất và tinh thần. Giá trị vật chất là giá trị được đo được bằng tiền bạc dưới góc độ kinh tế, còn giá trị tinh thần tạo cho con người niềm tin, hứng thú, động lực và sức mạnh cuộc sống. Và mọi giá trị đều chứa đựng yếu tố của nhận thức và tình cảm, điều khiển hành vi của chủ thể trong mối quan hệ với sự vật mang giá trị và cả trong mối quan hệ với các sự vật, hiện tượng khác trong cuộc sống...”. Như vậy, giáo dục giá trị phải từ nhận thức, giúp đối tượng chuyển hóa thành hành vi cụ thể trong cuộc sống; và phải tính đến sự ảnh hưởng của nó trong mối quan hệ đa tầng về vật chất và tinh thần trong xã hội. Trần Thị Lệ Thu (2015) cho rằng: “Giá trị là một phạm trù lịch sử và thay đổi theo thời gian, theo sự biến động của xã hội và phụ thuộc vào trình độ phát triển KT-XH, KH-CN, đặc trưng văn hóa, lịch sử... của từng cộng đồng trong từng giai đoạn lịch sử của cộng đồng đó; vì vậy giáo dục giá trị phải tính đến sự chi phối, ảnh hưởng của các yếu tố tác động đó”. Khi bàn đến giáo dục giá trị, theo tác giả: “Muốn đạt kết quả, các lực lượng giáo dục cần xác định mục tiêu, nội dung, chủ thể, con đường, cách thức và các phương tiện giáo dục... và phân đầu thực hiện nó, nhất là HS, sinh viên...”.

Như vậy, các nghiên cứu trên đã làm rõ một số vấn đề lí luận cơ bản về giáo dục giá trị cho các đối tượng, tạo cơ sở định hướng những nghiên cứu về giáo dục giá trị sống cho SV, đặc biệt là SV sư phạm.

2.1.2. Những nghiên cứu về giáo dục giá trị sống

- *Nghiên cứu ngoài nước:* Kết quả khảo cứu cho thấy, hướng nghiên cứu về giáo dục giá trị sống đã được một số nước tích cực nghiên cứu và thúc đẩy, triển khai giáo dục giá trị sống như: Mỹ, Anh, Australia, Tây Ban Nha, Thái Lan, Trung Quốc, Indonesia, Philippines, Brazil... Do vậy, từ năm 2008, Chương trình Giáo dục giá trị sống (Living Value Education Program: LVEP) đã được phổ biến trên 8.000 địa điểm thuộc 80 quốc gia khác nhau, trong đó nhiều nhất là trường học. Các nhà giáo dục tiêu biểu trên thế giới đã đóng góp tích cực cho Chương trình Giáo dục giá trị

sống như: Diane Tillman, Christopher Drake, Diana Beaver, Vicky Calicdan, Caroline Druiff, Steve Eardley, Trish Summerfield... Kết quả nghiên cứu đã giúp chính phủ các nước kiến tạo được môi trường nhà trường an toàn, xây dựng bầu không khí lớp học dựa trên giá trị, từ đó nâng cao chất lượng giáo dục, phát triển toàn diện cá nhân bao gồm: thể chất, trí tuệ, tình cảm và tinh thần... Lovat và cộng sự (2009) đã nghiên cứu đề tài về: *Thử nghiệm và đánh giá về tác động của giáo dục giá trị sống tới kết quả của HS và môi trường học đường*. Nghiên cứu này đã phân tích tác động của giáo dục giá trị trên các phương diện như: “Các mối quan hệ trong nhà trường, bầu không khí trường học, cải thiện ý thức học tập, sự tham gia của phụ huynh HS với quá trình giáo dục của nhà trường thực sự được cải thiện”. Trong tài liệu: *Những giá trị sống cho tuổi trẻ* đã phân tích làm rõ một cách toàn diện từ cách tiếp cận, mô hình lý thuyết của LVEP đến các phương pháp của giáo dục giá trị sống. Và để giúp người học khám phá và phát triển các giá trị sống, chương trình đã xây dựng hai quá trình hỗ trợ song song, cụ thể như: Thứ nhất là tạo ra bầu không khí lấy giá trị làm nền tảng; thứ hai là thực hiện các hoạt động giá trị. Ngoài ra, nghiên cứu cũng chỉ ra các phương pháp và kỹ thuật giáo dục giá trị sống được thể hiện thông qua các phương pháp đa dạng như: thảo luận, trò chơi, đóng vai, bản đồ tư duy, hoạt động nghệ thuật (Tillman, 2009).

Như vậy, các nghiên cứu về giáo dục giá trị sống trên thế giới chủ yếu tập trung đối tượng thanh thiếu niên nói chung, trong đó phần lớn là HS phổ thông hoặc quan tâm đến cách thức giáo dục giá trị sống của GV; trong khi đó chưa có nhiều nghiên cứu đi sâu vào giáo dục giá trị sống cho SV, đặc biệt là SV sư phạm; vì vậy việc nghiên cứu về giáo dục giá trị cho SV sư phạm là hết sức cần thiết trong bối cảnh xã hội hiện nay.

- *Nghiên cứu trong nước*: Nguyễn Thị Mỹ Lộc và cộng sự (2010) quan niệm: “Giá trị là cái đã làm cho một khách thể nào đó có ích, có ý nghĩa, đáng quý đối với chủ thể, được mọi người thừa nhận... Có thể phân chia giá trị thành: giá trị vật chất, giá trị tinh thần, giá trị riêng, giá trị chung, giá trị xã hội”. Bên cạnh đó, khái niệm giá trị sống theo tác giả Nguyễn Công Khanh (2019) trong cuốn *Phương pháp giáo dục giá trị sống* lại cho rằng: Những thứ được cá nhân nhận thức là rất quan trọng, rất cần thiết, rất có ý nghĩa, luôn mong đợi chúng có khả năng chi phối thái độ, cảm xúc, tình cảm hành vi của cá nhân trong cuộc sống hàng ngày. Không chỉ là tài sản mà cả tri thức, sức khỏe, tình yêu thương sự trung thực, danh dự... cũng được coi là giá trị sống của cá nhân.

Từ các định hướng nhận thức về giáo dục giá trị sống như trên, tác giả Vũ Thị Ngọc Tú (2015) trong đề tài nghiên cứu về giá trị sống của HS THPT đã làm rõ thực trạng một số biểu hiện giá trị sống trong quan hệ xã hội của HS THPT. Kết quả khảo sát trên 1.080 HS ở Hà Nội cho thấy: biểu hiện về các giá trị sống trong quan hệ xã hội có kết quả đạt mức trung bình, cụ thể là HS chưa chủ động, thường xuyên tham gia vào các mối quan hệ xã hội; tuy nhiên đa số HS, cha mẹ HS và GV đều chỉ ra được các mặt biểu hiện của giá trị sống thể hiện trong quan hệ xã hội.

Bên cạnh đó, tác giả Nguyễn Thị Sông Thương (2019) nghiên cứu về: Thực trạng giáo dục giá trị sống cho HS THCS đã chỉ rõ: Mức độ cần thiết của các nội dung giáo dục giá trị sống cho HS, mức độ phù hợp của các nguyên tắc giáo dục giá trị sống cho HS, mức độ thường xuyên và các phương pháp giáo dục giá trị sống cho HS. Hoạt động giáo dục giá trị sống cho HS ở các trường THCS được CBQL, GV và HS nhận thức cao về mức độ cần thiết. Các nguyên tắc giáo dục giá trị sống hiện nay được đánh giá mức độ phù hợp khá cao, do đó cần tiếp tục phát huy và hoàn thiện. GV cần lựa chọn và tăng cường sử dụng phối hợp các phương pháp giáo dục giá trị sống đem lại hiệu quả cao như phương pháp trò chơi, trải nghiệm/ thực hành, nghiên cứu tình huống. Các hình thức giáo dục giá trị sống cũng cần được xem xét đổi mới, tăng cường sự tham gia của các tổ chức giáo dục trong và ngoài nhà trường...

Tác giả Phan Thị Thành (2020) trong bài viết về tích hợp giáo dục giá trị sống trong giảng dạy phần công dân với đạo đức cho HS cho rằng: Giá trị sống thực sự cần thiết và có ý nghĩa quan trọng đối với việc định hướng hành động cho HS. Trong mỗi tiết học trên lớp nói chung và đối với môn Giáo dục công dân nói riêng, HS được học tập trong bầu không khí lấy giá trị sống làm nền tảng thông qua việc GV sử dụng sáng tạo các phương pháp dạy học tích cực; khi tích hợp các nội dung môn học với giáo dục giá trị sống sẽ giúp bài giảng sẽ hấp dẫn và hứng thú hơn. Đồng thời, trong các tiết học đó cũng giúp phát huy tính tích cực, chủ động của HS; giúp các em tự giác lĩnh hội tri thức, phát triển kỹ năng, năng lực cần thiết và có những lựa chọn, hành động, lí tưởng, ước mơ sống đẹp, sống có ý nghĩa dựa trên nền tảng giá trị sống đẹp.

Lò Thị Vân (2021) trong bài viết thực trạng nhận thức về giá trị sống của HS THPT đã cho rằng: Nhận thức của HS về giá trị sống là tương đối tốt, phần lớn các em có nhận thức khá đầy đủ các biểu hiện của từng giá trị sống và khả năng áp dụng tốt để xử lí tình huống. Tuy nhiên cũng còn nhiều em chưa có khả năng khái quát cao các biểu hiện của giá trị sống; và còn chưa có thái độ phù hợp, xử lí tình huống chưa triệt để. Dựa trên nghiên cứu thực trạng, tác giả đã đề xuất các biện pháp nâng cao nhận thức về giá trị sống của HS trường THPT... Bên cạnh những nghiên cứu về giáo dục giá trị sống ở HS, cũng có một số tác giả quan tâm nghiên cứu đến giáo dục giá trị sống cho SV.

Nguyễn Thị Bích Phượng (2016) khi nghiên cứu về thực trạng định hướng giá trị sống của SV đã làm rõ: nhận thức của SV về khái niệm giá trị sống và định hướng giá trị sống, các loại giá trị sống, thái độ của SV đối với việc định hướng giá trị sống và các giá trị sống, định hướng giá trị sống. Kết quả khảo sát cho thấy: Có 57,7% SV hiểu đúng về khái niệm giá trị sống. Giá trị yêu nước, trách nhiệm, tự do và hạnh phúc là những giá trị được SV cho là quan trọng nhất. Các nhóm yếu tố ảnh hưởng đến định hướng giá trị sống của SV được xác định bao gồm ba yếu tố: gia đình, nhà trường và xã hội. Mỗi yếu tố được đánh giá có mức độ ảnh hưởng khác nhau đến định hướng giá trị sống của SV. Trần Hồng Hải và Hữu Thị Hồng Hoa (2019) khi phân tích về lí thuyết giáo dục tích hợp, lí thuyết trí tuệ đa nhân tố, lí thuyết dạy học khám phá đã khẳng định: Cơ chế chuyển hóa giá trị chính là sự trải nghiệm. SV không chỉ biết, hiểu về giá trị mà còn tự đánh giá, lựa chọn giá trị nào tốt hay không tốt, phù hợp hay không phù hợp với bản thân khi họ được trao đổi, suy ngẫm, giải quyết vấn đề trong các tình huống khác nhau. Từ đó, chỉ ra cách thức vận dụng lí thuyết hiện đại vào giáo dục giá trị sống cho SV một cách hiệu quả.

Như vậy, các công trình nghiên cứu trên chủ yếu đề cập đến vai trò, tầm quan trọng của giáo dục giá trị sống, thực trạng giáo dục giá trị sống của HS, SV cũng như xác định các yếu tố ảnh hưởng đến thực trạng trên. Mặt khác, cũng có một số công trình lại đi sâu tìm hiểu về khía cạnh tích hợp giáo dục giá trị sống cho HS qua các môn học cụ thể trong nhà trường.

2.2. Nghiên cứu về giáo dục giá trị sống cho sinh viên sư phạm

Đào Phương Huệ (2015) khi nghiên cứu vấn đề giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm, kết quả khảo lược cho thấy chỉ có một số ít công trình nghiên cứu đề cập và chỉ rõ: Vai trò, ý nghĩa của giáo dục giá trị sống, đồng thời tìm hiểu, đánh giá nhận thức của SV cao đẳng sư phạm về các giá trị sống cũng như những hành xử của SV. Từ đó đi nghiên cứu sâu việc lồng ghép các nội dung giáo dục giá trị sống thông qua các tác phẩm văn học cụ thể để giáo dục cho SV. Tác giả Trần Thị Cẩm Tú (2017) trong công trình nghiên cứu khoa học về *Giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm* đã tập trung làm rõ: Thực trạng giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm về việc thực hiện mục tiêu, nội dung, con đường giáo dục giá trị sống và các yếu tố ảnh hưởng đến giáo dục giá trị sống, được thực hiện qua nghiên cứu 98 giảng viên và 816 SV thuộc 5 trường đại học sư phạm. Qua khảo sát cho thấy, giảng viên và SV đều quan tâm đến giáo dục giá trị sống, nhận thức được tầm quan trọng của giáo dục giá trị sống, tuy nhiên còn chưa đầy đủ. Giữa nhận thức, thái độ và hành vi của SV chưa có sự đồng đều; giảng viên và SV còn lúng túng trong nắm vững nội dung, cách thức, con đường giáo dục giá trị sống. Giáo dục giá trị sống chủ yếu dưới hình thức lồng ghép trong các môn học của nhà trường. Từ thực trạng đó, tác giả đề xuất một số biện pháp như: Xây dựng các chủ đề giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm; Tổ chức dạy học tích hợp nội dung giáo dục giá trị sống vào các môn nghiệp vụ sư phạm; Tổ chức giáo dục giá trị sống qua rèn luyện nghiệp vụ sư phạm; và qua hoạt động của Đoàn Thanh niên, Hội SV.

Tác giả Đào Thị Oanh (2017) trong kết quả nghiên cứu đề tài khoa học đã xây dựng tiêu chí nhân cách văn hóa với tư cách là những phẩm chất, giá trị đạo đức nghề nghiệp cần giáo dục cho SV sư phạm, từ đó đề xuất giải pháp giáo dục nhân cách văn hóa cho SV ĐHSP đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục. Định hướng đưa ra các tiêu chí xuất phát từ các mối quan hệ cơ bản của SV sư phạm hướng đến vai trò của một GV, gồm: (1) Quan hệ với bản thân; (2) Quan hệ với HS; (3) Quan hệ với đồng nghiệp; (4) Quan hệ đối với công việc. Có 6 giá trị cơ bản được xác định là: Yêu thương; Tin tưởng/tin cậy; Công dân tích cực; Tận tụy/tận tâm; Hợp tác; Sáng tạo. Từ đó, xây dựng 22 phẩm chất và 40 biểu hiện nhân cách văn hóa SV ĐHSP. Qua nghiên cứu thực tiễn, tất cả 06 giá trị nhân cách và 22 phẩm chất nhân cách văn hóa ở SV ĐHSP đều được SV, giảng viên, CBQL nhà trường đánh giá là “quan trọng” và “rất quan trọng” đối với nghề dạy học và “cần thiết” phải được giáo dục cho SV ngay khi họ còn đang học tập trong trường sư phạm. Kết quả đánh giá thực trạng biểu hiện nhân cách văn hóa ở SV sư phạm hiện nay cho thấy, SV trong nhóm nghiên cứu thể hiện các giá trị nhân cách bản thân ở mức từ trung bình đến trung bình khá với độ phân tán khá lớn; nguyên nhân do: sự nhận thức chưa đầy đủ và chưa sâu sắc của bản thân SV; thái độ của SV đối với việc rèn luyện các giá trị nhân cách nghề nghiệp chưa thật sự phù hợp yêu cầu đào tạo, thậm chí còn xem nhẹ; SV sư phạm chưa được tạo nhiều cơ hội trải nghiệm để rèn luyện những giá trị nhân cách văn hóa một cách thiết thực theo hướng gắn với nghề nghiệp tương lai...

Như vậy, kết quả nghiên cứu các công trình khoa học trong và ngoài nước về giáo dục giá trị sống nói chung, giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm nói riêng, đã chỉ ra vai trò, tầm quan trọng của vấn đề; từ đó xác định được hệ thống các giá trị sống, các hình thức, phương pháp giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm, các yếu tố ảnh hưởng... từ đó khảo sát, đánh giá thực trạng và đề xuất các biện pháp giáo dục giá trị sống cho HS nói chung, SV sư phạm nói riêng, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo GV tương lai ở các trường sư phạm.

2.3. Một số vấn đề đặt ra khi nghiên cứu về giáo dục giá trị sống cho sinh viên sư phạm hiện nay

Từ khảo cứu về giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm, có thể khái quát: *Giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm, là những tác động của nhà giáo dục đến nhận thức, thái độ, hành vi của SV thông qua tổ chức hoạt động giáo dục đa dạng, giúp họ chuyển hóa có hiệu quả những giá trị sống được xã hội thừa nhận thành giá trị riêng của cá nhân, phù hợp với giá trị xã hội và đáp ứng mong đợi của xã hội về người GV tương lai.* Từ quan niệm trên, cùng với kết quả tổng quan các công trình khoa học nghiên cứu về giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm, đặt ra một số vấn đề cần nghiên cứu làm rõ hơn về lí luận và thực tiễn trong GD-ĐT GV ở các trường sư phạm hiện nay; cụ thể như:

Thứ nhất: Những nội dung cơ bản về lí luận giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm? Vấn đề này cần được nghiên cứu một cách đầy đủ thấu đáo; nhất là các khái niệm cơ bản, bản chất, đặc điểm giáo dục giá trị sống cho SV trong bối cảnh mới; nội dung, nguyên tắc, phương thức... giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm; và những yếu tố ảnh hưởng tác động... rất cần có sự khái quát, hệ thống hóa, phân tích chuyên sâu, tạo cơ sở định hướng đánh giá thực trạng và đề xuất biện pháp trong thực tiễn. Bởi vì lí luận có vai trò chỉ đạo, soi sáng thực tiễn, giúp thực tiễn tránh được những rủi ro và đây chính là những luận cứ giúp cho việc đưa ra các giải pháp, biện pháp có sức thuyết phục, do vậy khi nghiên cứu lí luận giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm rất cần có câu trả lời rõ ràng: lí luận giáo dục giá trị sống được khái quát từ bao giờ, của ai và hiện nay đang được hiểu như thế nào; thái độ của tác giả về lí luận giáo dục giá trị sống: mức độ đồng tình đến đâu? Và quan niệm của mình như thế nào?

Thứ hai: Thực trạng giá trị sống và giáo dục giá trị sống cho SV ở các trường sư phạm thuộc vùng, miền khác nhau của đất nước hiện nay? Và mức độ ảnh hưởng của yếu tố khách quan, chủ quan tác động đến giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm cần được nghiên cứu, khảo sát, phân tích, đánh giá, nhận định dựa trên các thông tin thu được từ các phương pháp nghiên cứu thực tiễn; từ đó đưa ra các kết luận về ưu, nhược điểm và nguyên nhân, tạo cơ sở đề xuất biện pháp có tính khả thi. Bởi hành động thực tiễn trong giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm, là minh chứng sát thực, cụ thể nhất để đánh giá kết quả giáo dục đạt được của các trường sư phạm (các mức độ cao thấp khác nhau trong từng nội dung khảo sát); và đây chính là những “con số biết nói”, giúp cho việc đưa ra các giải pháp, biện pháp... có sức thuyết phục; do vậy khi nghiên cứu thực trạng giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm rất cần có sự nghiêm túc, cẩn trọng, tỉ mỉ khi sử dụng các phương pháp khảo sát bằng các công cụ: Quan sát, điều tra xã hội học, phỏng vấn, trao đổi, nghiên cứu sản phẩm giáo dục và tổng kết kinh nghiệm để có câu trả lời rõ ràng về ưu điểm, nhược điểm, nguyên nhân và thái độ của tác giả về thực trạng đó.

Thứ ba: Các biện pháp được đề xuất trong giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm hiện nay là gì? Vấn đề này cần khái quát từ cơ sở khoa học của công trình nghiên cứu, có tính mới, hiệu quả, khả thi phù hợp thực tiễn; đồng thời các biện pháp đưa ra phải là những vấn đề trọng yếu, nhằm khai thông vướng mắc trong thực tiễn giáo dục giá trị sống cho SV ở các trường sư phạm. Bởi lẽ, mọi công trình nghiên cứu khoa học, trong đó có khoa học giáo dục đều xuất phát từ các mâu thuẫn, khó khăn, bế tắc trong thực tiễn cũng như trong lí luận (chưa tường minh); và kết quả nghiên cứu phải đưa ra những cách làm mới hiệu quả hơn để thúc đẩy sự phát triển như: giải pháp, biện pháp, quy trình góp phần giải quyết, khai thông những mâu thuẫn, khó khăn đó của lí luận hoặc thực tiễn, đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục hiện nay; và đó là những vấn đề trọng yếu mà các công trình khoa học tập trung nghiên cứu giải quyết.

Như vậy, các công trình nghiên cứu khoa học giáo dục nói chung, giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm nói riêng, cần đảm bảo tính toàn diện, cung cấp những thông tin hữu ích về lí luận và thực tiễn, nhất là thực trạng nội dung nghiên cứu và các giải pháp, biện pháp được đề xuất, góp phần làm phong phú thêm tri thức khoa học giáo dục hiện đại; và giúp ích cho các nhà trường sư phạm vận dụng nâng cao chất lượng giáo dục giá trị cho sinh viên và đào tạo GV phổ thông, đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục ở Việt Nam hiện nay.

3. Kết luận

Vấn đề giáo dục giá trị sống nói chung, giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm nói riêng luôn mang tính thời sự, nên được các tác giả nước ngoài và Việt Nam quan tâm, nghiên cứu; kết quả nghiên cứu đã tạo “điểm tựa khoa học” cho các nghiên cứu tiếp theo. Tuy nhiên, những nghiên cứu về giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm còn khá ít; một số vấn đề lí luận cũng chưa đạt đến sự thống nhất cao như: bản chất, đặc điểm, nội dung, nguyên tắc, phương thức giáo dục... Do vậy, vấn đề giáo dục giá trị sống cho SV sư phạm rất cần được đi sâu nghiên cứu trên nhiều khía cạnh khác nhau với các vấn đề đã nêu. Kết quả nghiên cứu hi vọng sẽ giúp các trường sư phạm vận dụng trong thực tiễn, góp phần nâng cao hiệu quả giáo dục giá trị sống cho SV và chất lượng đào tạo GV phổ thông ở nước ta hiện nay.

Tài liệu tham khảo

- Đào Phương Huệ (2015). Giáo dục giá trị sống cho sinh viên cao đẳng sư phạm qua một số tác phẩm văn học. *Tạp chí Giáo dục*, 355, 43-48.
- Đào Thị Oanh (2017). *Giải pháp giáo dục nhân cách văn hóa cho sinh viên đại học sư phạm đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục*. Báo cáo tổng kết đề tài, Viện Nghiên cứu Sư phạm - Trường Đại học Sư phạm Hà Nội; Mã số: SPHN-16-13VNCSP.
- Davidson, M., Khmelkov, V., Baker, K., & Lickona, T. (2011). The Power Achieve approach for building sustainability and enduring impact. *International Journal of Education Research*, 50. http://ewii.org/resources/IJER_2011.pdf
- Halstead, J. M., & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Học viện Báo chí Tuyên truyền (2015). *Kỉ yếu Hội thảo khoa học quốc tế “Giáo dục giá trị trong bối cảnh hội nhập”*. Học viện Báo chí Tuyên truyền.
- Lò Thị Vân (2021). Thực trạng nhận thức về giá trị sống của học sinh trường trung học phổ thông thành phố Sơn La, tỉnh Sơn La. *Tạp chí Khoa học (Khoa học xã hội), Trường Đại học Tây Bắc*, 25, 13-16.
- Lovat, T., Tommeay, R., Dally, K., & Clement, N. (2009). *Project to test and measure the impact of Value Education on students effects and school ambience*. The University of Newcastle, Australia.
- Nguyễn Công Khanh (2019). *Phương pháp giáo dục giá trị sống, kỹ năng sống giúp bạn gặt hái thành công*. NXB Đại học Sư phạm.
- Nguyễn Quang Uẩn, Nguyễn Thạc, Mạc Văn Trang (1995). *Giá trị - Định hướng giá trị và giáo dục giá trị*. Đề tài khoa học cấp Nhà nước, mã số: KX 07-04.
- Nguyễn Thị Bích Phượng (2016). Thực trạng định hướng giá trị sống của sinh viên Trường Đại học Cần Thơ. *Tạp chí Khoa học, Trường Đại học Cần Thơ*, 44, 30-44.
- Nguyễn Thị Mỹ Lộc, Đinh Thị Kim Thoa, Trần Văn Tính, Vũ Phương Liên (2010). *Giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống cho học sinh trung học phổ thông (Tài liệu dùng cho giáo viên trung học phổ thông)*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Nguyễn Thị Sông Thương (2019). Thực trạng giáo dục giá trị sống cho học sinh trung học cơ sở thành phố Vũng Tàu, tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu. *Tạp chí Giáo dục, số đặc biệt tháng 4*, 56-60.
- Phan Thị Thành (2020). Tích hợp giáo dục giá trị sống trong giảng dạy phần công dân với đạo đức (Giáo dục công dân 10). *Tạp chí Giáo dục*, 477, 57-60.
- Thornberg, R., & Oguz, E. (2013). Teacher view's on values education: A qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59, 49-56. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2013.03.005>
- Tillman, D. (2009). *Những giá trị sống cho tuổi trẻ*. NXB Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh.
- Trần Hồng Hải, Hữu Thị Hồng Hoa (2019). Tiếp cận lí thuyết hiện đại trong giáo dục giá trị sống cho sinh viên hiện nay. *Tạp chí Quản lí Giáo dục*, 12, 31-35.
- Trần Thị Cẩm Tú (2017). *Giáo dục giá trị sống cho sinh viên sư phạm*. Luận án tiến sĩ Giáo dục học, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
- Trần Thị Lê Thu (chủ biên, 2015). *Giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống 1, 2, 3, 4, 5 (tập 1, 2)*. Sách dùng cho học sinh và giáo viên. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Vũ Thị Ngọc Tú (2015). *Nghiên cứu giá trị sống của học sinh trung học phổ thông*. Luận án tiến sĩ Tâm lí học, Học viện Khoa học xã hội.